



LEGAL OBSERVERS

Nederlands Juristen
Comité voor de
Mensenrechten (NJCM)

www.njcm.nl

njcm@law.leidenuniv.nl

Demonstreren, het is je recht!

Iedereen heeft het recht om te demonstreren. Het recht op betoging, en het daarmee gepaard gaande recht op vrijheid van meningsuiting, zijn grondrechten en mensenrechten.

De overheid moet het recht op vreedzame demonstratie waarborgen, maar ook de veiligheid van alle burgers garanderen. Daarom kan, onder bepaalde omstandigheden, het recht op demonstratie ingeperkt worden, bijvoorbeeld als verstoring van de openbare orde dreigt of bij grote verkeershinder. Deze beperkingen zijn echter aan strenge voorwaarden onderhevig en moeten per geval beoordeeld worden.

Wat betekent dit in de praktijk?

Er hoeft nooit een vergunning aangevraagd te worden voor een betoging. Wél vereist elke gemeente dat je een demonstratie van tevoren aanmeldt. Dit wordt ook wel de kennisgeving genoemd.

Eenmensprotesten hoeven niet te worden aangemeld.

DISCLAIMER

Deze flyer bevat de basisrechten die in Nederland gelden rondom demonstraties. Er kunnen echter altijd uitzonderingen zijn en veel punten liggen genuanceerder dan hier kort weergegeven. Neem voor meer informatie altijd contact op met een advocaat of met het NJCM.

Houd ook de website van het NJCM in de gaten voor de publicatie van een uitgebreide handleiding over het recht op betoging en de vrijheid van meningsuiting.

Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Kosten

De gemeente kan kosten in rekening brengen, zogenaamde legeskosten, voor het aanmelden van een demonstratie of bijvoorbeeld voor een geluidsontheffing. Ook kan de gemeente andere kosten verhalen op de organisatie van een actie. Hiertegen kun je bezwaar indienen als je meent dat je hierdoor beperkt bent in je recht op betoging.

De overheid is verantwoordelijk voor het houden van orde en het beschermen van de demonstranten. Ook waar het betogingen betreft die een grote kans op tegendemonstraties of vijandige reacties met zich meebrengen, rust de verantwoordelijkheid voor het beschermen van de demonstranten bij de overheid.

Tijdens een demonstratie

Je mag in alle openbare ruimten filmen. Je mag ook de politie filmen. Hou daarbij wel voldoende afstand en hinder de politie niet.

Je mag flyeren tijdens een demonstratie, dit is onderdeel van je recht op vrije meningsuiting.

De politie mag altijd naar je ID vragen, maar je hoeft het niet altijd te geven. De politie (ook marechaussee en toezichthouders) mag je ID vorderen (eisen) als dat 'redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitvoering van de politietaak'. Bijvoorbeeld als je verdacht wordt van een strafbaar feit, of bij een vechtpartij op straat. Dan moet je in principe legitimeren. Als je weigert omdat je bijvoorbeeld anoniem wilt blijven, dan kan dat, maar dan riskeer je een boete (ID bij je dragen is bij de wet verplicht).

Vraag bij twijfel of de agent(e) om je ID vraagt of het vordert.

De politie mag niet zomaar fouilleren. Vraag waarom en op grond van welke wettelijke bevoegdheid de politie je wil fouilleren. Fouilleren op straat mag alleen:

- tijdens een officiële preventieve fouilleeractie,
- als je weigert je ID te geven: om te controleren of je je ID bij je hebt,
- bij een aanhouding als er gevaar dreigt voor de veiligheid, omdat jij of iemand anders een wapen heeft of zou hebben.

Het verbod op het dragen van gezichtsbedekkende kleding kan onderdeel zijn van een voorschrift of beperking opgelegd voor of tijdens een demonstratie. Indien dit het geval is heeft de politie de mogelijkheid om je te vragen de gezichtsbedekkende kleding af te doen en zelfs om je aan te houden wanneer je dit weigert.

Let er ook op dat het **beledigen van een groep en het aanzetten tot haat strafbare feiten zijn**, waartegen de politie mag ingrijpen tijdens een demonstratie.

Verbod op een demonstratie

De burgemeester mag in principe een demonstratie verbieden, maar alléén indien:

- de kennisgeving gedaan is buiten de gestelde termijn,
- de vereiste gegevens niet tijdig zijn verstrekt,
- ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden.

Een demonstratie mag niet verboden worden enkel en alleen omdat deze niet is aangemeld.

Een verbod mag nooit gaan over de inhoud van een actie

Een betoging mag niet alleen op grond van de locatie verboden worden.

In Den Haag gelden er speciale regels rondom het Internationaal Gerechtshof, een ambassade en een consulaat. Betogers moeten zich daar onthouden van gedrag dat het functioneren van de instelling aantast.

Een noodverordening kan alleen een demonstratie verbieden in uitzonderlijke gevallen en ter bestrijding van gevaar of handhaving van de openbare orde, vanwege ernstige dreiging van verstoring van de openbare orde, hinder van het verkeer, of schade aan de volksgezondheid.

Beëindiging / aanhoudingen

De politie mag uit zichzelf nooit een demonstratie opbreken. Ze mag dit wél doen op last van de burgemeester, maar zelfs dan mag het alleen als er ernstig gevaar is voor de openbare orde, de gezondheid of het verkeer. **Dit mag dus zeker niet enkel en alleen omdat de kennisgeving ontbreekt.**

Als de politie besluit om mensen op te pakken, geeft zij meestal van tevoren een waarschuwing. Dit gebeurt echter niet altijd. Vraag naar de reden.

Verzet bij een aanhouding geldt als een strafbaar feit (ook als jij vindt dat het onterecht is). De politie mag dan zo nodig geweld gebruiken bij een aanhouding. Echter: ben je weerloos of geef je je als verdachte over, dan mag de politie **geen geweld** gebruiken.